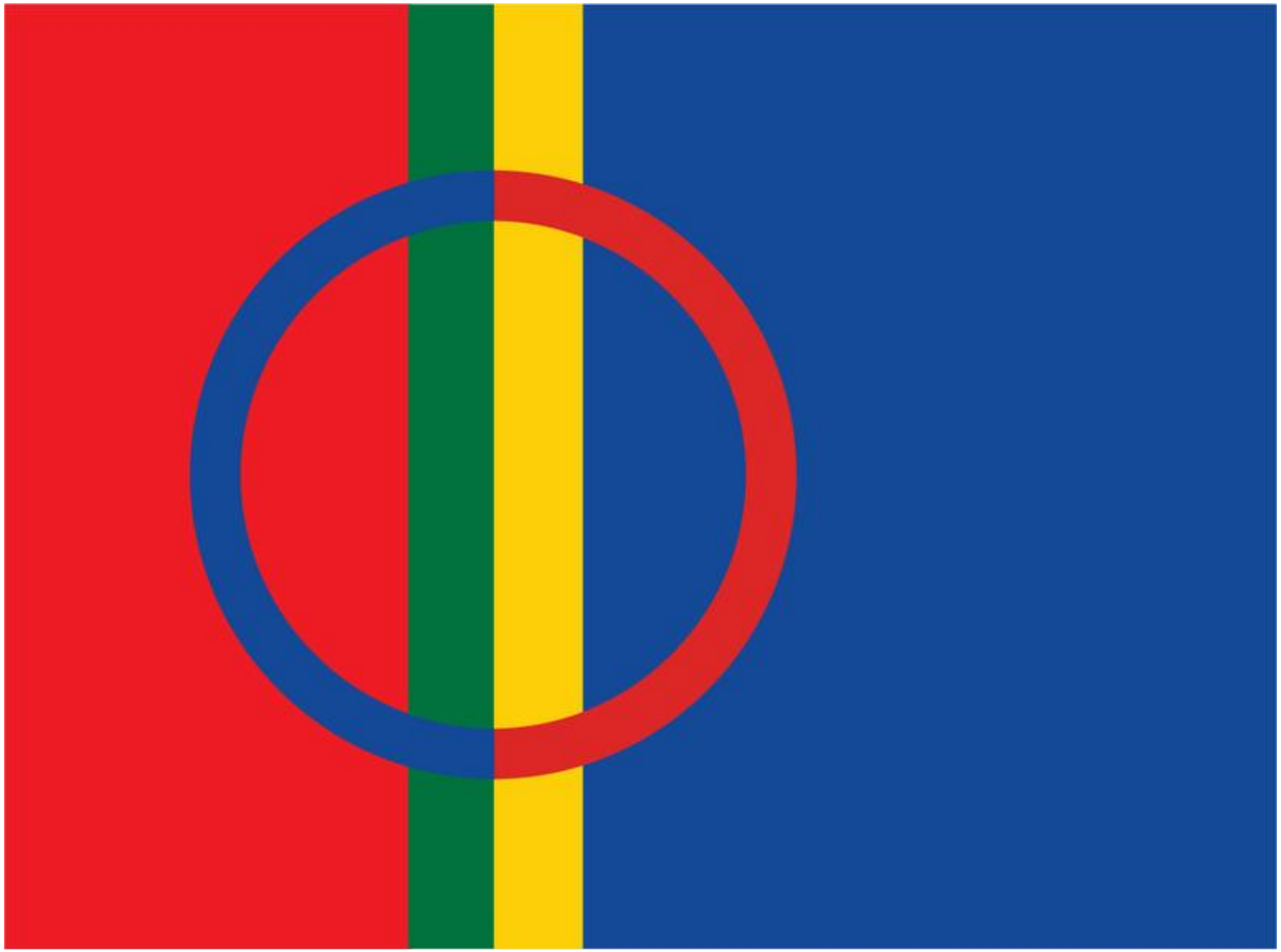

Saamelaiskäräjälain uudistus

PeV 19.3.2025, LsN Yrsa Nyman

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

VUOIGATVUOĐAMINISTERIIJA
RIEHTIMINISTERIÖ
VUÕIGGÂDVUÕTTMINISTERIA

Oikeusministeriöltä on pyydetty selvitystä siitä, millaista selvitystä saamelaiskäräjälain 3 §:n 1 kohdan mukaisen kielikriteerin täyttymisestä on oikeuskäytännössä edellytetty sille, että henkilö merkitään vaaliluetteloon.

-lisäselvityksen laatimisessa on hyödynnetty KHO:n vuosikirjapäätöksiä sekä vuonna 2017 julkaistu VN TEAS tutkimus:

”Saamelaisten oikeuksien toteutuminen: kansainvälinen oikeusvertaileva tutkimus” (Heinämäki, Leena; Allard, Christina; Kirchner, Stefan; Xanthaki, Alexandra; Valkonen, Sanna; Mörkenstam, Ulf; Bankes, Nigel; Ruru, Jacinta; Gilbert, Jéremie; Selle, Per; Simpson, Audra; Olsén, Laura (2017-01-25). Julkaisun pysyvä osoite on: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-330-9).

-tutkimuksen toinen kokonaisuus pitää sisällään saamelaismääritelmän problematiikan tarkastelua kv. oikeuden sekä KHO:n tapauskäytännön valossa.

Yhteenveto kielikriteeriä koskevista KHO:n linjauksista

- Ratkaisuissa viitataan mm. hallintolain selvittämisvelvollisuuteen ja OM:n asetukseen saamelaiskäräjien vaaleissa noudatettavasta menettelystä (965/2006):

2 §

Vaaliluetteloon hakeutuvan henkilön on liitettävä hakemukseen:

1) luotettava selvitys saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetusta saamen kielen oppimisesta ensimmäisenä kielenä;…

- Lisäksi viitataan 3 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin (HE 248/1994 vp):

”Ensisijaisena näyttönä kielitaidosta olisi Pohjoismaiden saamelaisneuvoston Suomen jaoston vuonna 1962 suorittama väestölaskenta, jonka mukaiset henkilöt ovat pohjoissaamen-, inarinsaamen- tai koltansaamenkielisiä. Tämä luettelo ei ole kuitenkaan täydellinen, joten henkilön voitaisiin myös muutoin todeta oppineen saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Säännös vastaa Ruotsin ja Norjan saamelaismääritelmää.”

KHO:n linjauksia:

- Kieliperusteen tueksi esitetyn selvityksen uskottavuutta on arvioitava tapauskohtaisesti ottaen muun ohella huomioon hallintolain 31 §:n säännös asian selvittämisestä ja saamelaiskäräjien vaaleissa noudatettavasta menettelystä annetun oikeusministeriön asetuksen 2 §:n 1 momentin 1 kohta.
- KHO on hyväksynyt virallisia todistuksia. Tapauskohtainen arviointi tarkoittaa kuitenkin mm. sitä, että mahdolliset ristiriitaisuudet virallisiin asiakirjoihin sisältyviin tietoihin voivat heikentää asiakirjojen luotettavuutta.
- KHO:n mukaan hakija voi virallisten todistusten lisäksi hyödyntää muuta näyttöä osana hänen esittämäänsä selvitystä kielikriteerin täyttymisestä.
- Tapauskohtainen harkinta tarkoittaa myös sitä, että jokaisen hakijan on esitettävä riittävää selvitystä hakemuksensa tueksi. Ei riitä, että viittaa esimerkiksi vain siihen, että sisar on jo merkitty vaaliluetteloon.

- KHO:n mukaan saamelaiskäräjälain 3 §:n 1 kohdan mukaista kieliperustetta on pidettävä saamelaismäärittelyn pääperusteena (katso esim. KHO 1999:55)
- VN tutkimuksesta käy ilmi, että KHO:n linja myös kielikriteerin näytön arvioinnin osalta on vaihdellut.
- Kielikriteeriä koskeva säännös voidaan pitää selkeänä, mutta KHO:n ns. kokonaisharkinta on osittain vaikuttanut myös kielikriteerin soveltamiseen.

Vaalilautakunnan kokoonpanoa ehdotetaan laajennettavaksi:

- myös asiantuntemusta saamen eri kieliryhmistä, ei pelkästään edustus kotiseutualueen kaikista kunnista tulevasta edustuksesta.
- Laajennettu vaalilautakunta on parhaassa asemassa arvioida vaaliluetteloon ottamisen kriteereiden täyttymistä ja sitä, minkälaista näyttöä eri kriteereiden tueksi voi olla saatavissa ja minkälaista näyttöä voidaan edellyttää.

- Uusi muutoksenhakulautakunta

- jatkossa saamelaiskäräjien hallituksella, eli poliittisella elimellä, ei olisi minkäänlaista roolia vaaliluetteloon merkitsemistä koskevissa asioissa.

Kiitos, tack!

Giitu, takkâ, spä'sseb!

Lainsäädäntöneuvos Yrsa Nyman

Yrsa.Nyman@gov.fi

VUOIGATVUOĐAMINISTERIIJA
RIEHTIMINISTERIÖ
VUÕIGGÂDVUÕTTMINISTERIA

OIKEUSMINISTERIÖ

www.oikeusministerio.fi
Twitter: twitter.com/oikeusmin @oikeusmin

Käyntiosoite: Eteläesplanadi 10, Helsinki
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde: 029 516 001

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET